

Legutóbbi számunkban azzal fejeztük be a pártok képviselőinek megszólaltatását a Kisebbségi Törvény és a kapcsolódó joganyag módosításáról, hogy folytatjuk az ombudsmannal, kisebbségi politikusokkal, az érintettekkel. Tehát itt a folytatás, a kérdés továbbra is az:

Lesznek-e 2006-ban kisebbségi választások?

Dr. Kaltenbach Jenő, a nemzeti és etnikai kisebbségi jogok országgyűlési biztosa:

A kisebbségi választójog reformja, a Kisebbségi Törvény kulcskérdése

A Nektv. elfogadását követően az 1994-es általános önkormányzati választásokkal egyidejűleg került sor első alkalommal kisebbségi önkormányzati választások tartására. Az intézményrendszer új volta miatt, a jogalkotó lehetőséget biztosított arra, hogy a következő évben – tehát 1995-

ben – ismét kisebbségi önkormányzati választásokra kerüljön sor. A pótválasztás azonban nem váltotta be a hozzáfűzött reményeket az alacsony részvétel miatt. Ezért ezt az intézményt 1999-ben megszüntették. Ezzel párhuzamosan az Országgyűlés lehetővé tette az általános választásokon kívül az időközi kisebbségi önkormányzati választások kitűzését is.

Mint ismeretes, legutóbb 2002-ben került sor általános választásokra, tehát összesen négy kisebbségi önkormányzati választás tapasztalatait összegezhetjük annak érdekében, hogy bemutassuk a választójogi reform szükséges, sőt elkerülhetetlen voltát.

Nézzük a tényeket. Az 1994–2002-ig eltelt időszak alatt a kisebbségi önkormányzatok száma megkétszereződött, amelynek több oka van, de semmiképpen sem az, hogy a népesség demográfiai összetételében olyan változás állt volna elő, amely azt eredményezte, hogy a jogi értelemben vett nemzeti és etnikai kisebbségi közösségekhez tartozó állampolgárok lélekszáma – az ún. „többségi társadalom” létszámához képest – nőtt volna.

A változás okai között kétségtelenül szerepel az, hogy a kisebbségi közösségek öntudatosabbak, „politikusabbak” lettek: a kisebbségi önkormányzati rendszerben rejlő érdekérvényesítési lehetőségekkel fokozottabban kívántak élni, hiszen egy olyan közjogi intézményrendszerrel van szó, amelyet a törvény számos, az érdek-képviselési funkció megvalósítását segítő jogszabállyal ruházott fel. (A kisebbségi önkormányzatokat ugyanis széles körű interpellációs jog illeti meg és elvileg lehetőségük van arra is, hogy érdemben vegyenek részt a helyi közügyek ellátásában, a közösséget érintő helyi önkormányzati döntések meghozatalában.)

A politikai aktivitás növekedése mellett joggal említhetjük meg a kézzel fogható anyagi érdekeket is, hiszen a központi költségvetés – differenciálatlanul, tehát az érdemi tevékenység végzésétől függetlenül, pusztán a megalakulás ténye folytán – anyagi juttatásban részesíti a kisebbségi önkormányzatokat. E juttatás törvényben meghatározott célja az, hogy biztosítsa a kisebbségi önkormányzatok képviselő-testületei működési feltételeit, és e vonatkozásban nincs jelentősége annak sem, hogy mekkora településen, mekkora lélekszámú kisebbségi közösség érdekeinek a képviselő-testület alakult önkormányzat. Az elmúlt évek tapasztalatai azt mutatják, hogy a költségvetés nem túlságosan nagyvonalú a kisebbségi önkormányzatokhoz, hiszen viszonylag szerény – 700 000 Ft-ot meghaladó – összeg áll a kisebbségi önkormányzatok rendelkezésére, viszont ez „biztos pénz”, amelynek elköltéséről a képviselő-testület éves költségvetési határozatában önállóan rendelkezhet.¹

Fejtegetésünk szempontjából említést érdemel az is, hogy a 2002. évi választásokat megelőzően országos népszámlálást tartottak, amelynek keretében az összeírt állampolgárok anonim és önkéntes módon nyilatkozhattak arról, hogy van-e kisebbségi kötődésük, használják-e valamely nemzeti és etnikai kisebbség anyanyelvét a gyakorlatban.

Összevetve a népszámlálás, illetőleg a kisebbségi önkormányzati választások eredményeit, meghökkenítő következtetéseket vonhatunk le: olyan településeken és térségekben, ahol senki nem vallotta magát kisebbségi identitásúnak, rendre alakultak olyan kisebbségi önkormányzatok, amelyek bizonyítható módon semmilyen kisebbségi közösséget nem képviseltek, legalitásukat azonban nem lehetett, és ez idő szerint sem lehet megkérdőjelezni.

Joggal merül fel tehát a gyanú, hogy az ilyen, mondhatnánk „álkisebbségi” önkormányzatok megalakítására pusztán anyagi okokból – az említett, automatikusan „járó” központi költségvetési támogatás elnyerése céljából – került sor. Ez a jelenség okkal vetheti fel a joggal való visszaélés gyanúját, amelynek megvalósításához elegendő az alábbi feltételek fennállása.

Egyrészt kell hozzá öt, választójoggal rendelkező – magát egy adott, azonos kisebbséghez tartozónak valló – állampolgár, aki kezdeményezi a kisebbségi önkormányzati választás kitűzését, másrészt a település lélekszámától függően néhány választópolgár, aki nyilatkozik arról, hogy ő egy bizonyos kisebbség képviselőjét vállalja, és ennek érdekében hajlandó a jogszabályban előírt csekély számú ajánlószelelvény összegyűjtésére.²

A joggal való visszaélésnek előfordulhat sokkal kirívóbb esete is: amikor nem egyszerű anyagi érdek motiválja a kisebbségi önkormányzat létrehozását, hanem az a cél, hogy egy konkrét, meglévő kisebbségi közösséget megfosszanak az önkormányzathoz fűződő jogának gyakorlásától. Ez utóbbi esetre sajnálatos példát szolgáltatott a legutóbbi jászladányi kisebbségi önkormányzati választás, ahol magukat nem cigánynak tartó képviselőjelöltek „vállalták” a roma kisebbség képviselőjét: az ötfős testületbe négy nem roma képviselő jutott be, a település többségi lakóinak akaratából.³

A kialakult helyzet abszurd volta nem szorul bővebb bizonyításra, miként a konklúzió sem: a kisebbségi önkormányzati rendszert a jelenlegi állapotában egyre kevésbé veszik komolyan, a nyilvánvaló visszaélések a kisebbségi jogok alkotmányos alapjait kérdőjelezik meg.

Mi lehet a megoldás, avagy elérhető-e azok a célok, amelyeket az Országgyűlés az Alkotmányban, majd a tíz évvel ezelőtt elfogadott kisebbségi törvényben megfogalmazott?

A kérdésre igenlő válasz csak abban az esetben adható, ha megtörténik a kisebbségi választójogi szabályok alapvető reformja. Miért szükséges ez a reform, illetőleg milyen főbb követelményeknek kell megfelelnie?

A Miniszterelnöki Hivatal vezető miniszter, valamint a Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Hivatal elnökének felkérésére, részt vettünk a kisebbségi választójogi reform előkészítésében, illetőleg a kodifikációval szükségképpen együtt járó közigazgatási egyeztetésen.⁴ A tárcaközi koordináció során számos kérdésben vita alakult ki részben a kormányzati szervek – a MeH különböző szervezeti egységei, az Igazságügyi Minisztérium, illetőleg a Belügyminisztérium – között, részben pedig az említett kormányzati szervek és hivatalok között. Az egyeztetés során az alábbi „elvárásokat” fogalmaztuk meg a választójogi reformmal szemben:

1. A 2002. évi LXI. törvény módosította a Magyar Köztársaság Alkotmányának a választójog általánosságáról szóló 70. §-át. Az Európai Unió csatlakozásunk napján hatályba lépő alkotmánymódosítás következtében jogalkotási kényszer áll elő. Ettől az időponttól elkerülhetetlenné válik a kisebbségi önkormányzati választójogi szabályok megreformálása. Azt kell elérni, hogy az egyes nemzeti és etnikai kisebbségi közösségek maguk alkothassák meg önkormányzataikat, tehát ki kell zárni annak lehetőségét, hogy az adott kisebbséghez nem tartozók is élhessenek aktív, sőt passzív választójogukkal.

2. A fentiekben említett cél technikailag úgy valósítható meg, hogy a valamely kisebbséghez tartozók önkéntesen, szabad elhatározásuk alapján névjegyzékbe vétessék magukat, amennyiben élni kívánnak a közösséget megillető, önkormányzathoz fűződő kollektív jogokkal. A választói névjegyzékek elkészítése ugyan érintheti az Alkotmány 59. §-ában biztosított, a személyes adatok védelméhez fűződő alkotmányos jogot,

azonban ez egy másik alkotmányos jog érvényesülésére tekintettel, annak érdekében történne. Ez a másik alkotmányos jog az alaptörvény 68. § (4) bekezdésében szerepel, és a nemzeti és etnikai kisebbségek helyi és országos szintű önkormányzathoz fűződő kollektív jogát kell érteni alatta.

3. Az előzőekben említett megoldás azért alkotmányos, mert megfelel az Alkotmánybíróság által felállított „szükségesség-arányosság” tesztnek: egy alkotmányos jog korlátozására egy másik alkotmányos jog érvényesülése érdekében kerül sor úgy, hogy a korlátozott alapjog – az Alkotmány 59. §-a szerinti személyes adatok védelméhez fűződő jog – lényeges tartalma megmarad, hiszen a korlátozás a választópolgárok által önként vállalt és időben és céljában is korlátozott aktust jelent.

4. A „regisztráció”⁵ egy olyan sajátos adatkezelést jelent, amelynek során minden további nélkül be lehet tartani a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény (Avtv.) által előírt adatkezelési szabályokat és elveket. A névjegyzék összeállítása például kizárólag a kisebbségi önkormányzati választás lebonyolítását szolgálja, tehát a célhoz kötöttség elve alapján, másra nem lenne használható. Az összeállításról az egyes országos kisebbségi önkormányzatok gondoskodnának, ezért a visszaélések lehetősége úgyszólván kizártnak tekinthető.

5. Nem fogadható el olyan megoldás, amely lehetőséget biztosítana arra, hogy bárki, bármilyen kontroll nélkül felvétesse magát valamely kisebbség választói névjegyzékébe. Nem szabad ugyanis az egyes közösségeket megfosztani attól a lehetőségtől, hogy vitassák a nyilvánvalóan nem közéjük tartozó személyek identitását. A jelenleg hatályos kisebbségi törvény viszonylag egzakt módon tartalmazza a kisebbséghez tartozás kritériumait (közös kultúra, hagyományok, nyelv, összetartozás-tudat stb.), tehát elvárható, hogy olyan választópolgárok szerepeljenek a kisebbségi választói névjegyzékben, akik ezek közül legalább néhánynak megfeleljenek, vagy kisebbségi hovatartozásukat – az adott közösségen belül – mindenki által elfogadott módon – igazolhassák.

6. A kisebbségi névjegyzék bevezetése azért is elkerülhetetlennek látszik, mert ez felelne meg az Európa Tanács Nemzeti Kisebbségek Védelméről szóló Keretegyezménye előírásainak is, amely világosan kimondja, hogy a kisebbségi közösséghez tartozásnak nem pusztán szabad akarat (szabad elhatározáson), hanem objektív kritériumokon (nyelv, kultúra, hagyomány stb.) kell alapulnia.⁶ A szóhasználat tehát igenis fontos: az identitás megválasztásának vagy más szavakkal az identitásválasztás szabadságának önmagában nincs értelme, csak a meglévő identitás vállalásának és kinyilvánításának a szabadságáról beszélhetünk. Az egyén – választásban megnyilvánuló szabadsága ehhez képest annak a szuverén eldöntésében áll, hogy az egyén kíván-e élni az identitáshoz kapcsolódó, törvényben biztosított speciális jogosítványokkal vagy pedig azzal a joggal, hogy őt

csupán mint a társadalom egyik polgárát – tehát nem mint egy adott kisebbséghez tartozó személyt – kezeljük.

A teljesség kedvéért meg kell említenünk azt, hogy nem minden hazai kisebbség országos önkormányzata értett egyet a névjegyzékek felállításával, azonban azt támogatják azok a kisebbségek, amelyek az összes hazai nemzeti és etnikai népesség több mint 90%-át teszik ki.⁷

A törvényjavaslat az országgyűlés asztalán fekszik. Az általános vita tavaly májusban megkezdődött és akkor úgy tűnt, hogy nemcsak az elfogadáshoz szükséges 2/3-os többség, hanem a konszenzus is megvan. A vitát az európa-parlamentari választások idejére felfüggesztették, azzal az ígérettel, hogy ősszel folytatódik. Sajnos időközben nemcsak a folytatás hiúsult meg, hanem a konszenzus is erősen kétségessé vált. A reformot támogató, a kisebbségi közösségek túlnyomó többségét képviselő országos önkormányzatok – a folytatást reklamáló – nyílt levele is kevés volt ahhoz, hogy a törvényhozás gépezete újra elinduljon, annak ellenére, hogy a nyilatkozó politikusok váltig állították, hogy nem születik törvény a kisebbségek ellenére. Persze ha ezt úgy kell érteni, hogy nem születik törvény mindaddig, amíg akad egyetlen magát kisebbséginek mondó ellenző, akire hivatkozni lehet, akkor e nyilatkozatok komolyságába vetett hit, merő illúzió. *De hát így élünk mi, itt, Pannóniában.*

H. É.

JEGYZETEK

1 A működési költségek fedezetét időarányosan – negyedévenként – utalják át a települési önkormányzatok részére, amelyek azonban azt kötelesek a kisebbségi önkormányzat rendelkezésére bocsátani, tehát pusztán technikailag működnek közre a pénz folyósításában. Ennek ellenére nem egy esetben fogalmaztak meg helyi önkormányzatokkal kapcsolatban olyan panaszt, hogy az nem időben gondoskodott az átutalásról, illetőleg feltételezték azt is, hogy jogosulatlanul visszatartja a kisebbségi önkormányzatokat megillető költségvetési támogatást.

2 A választás kitűzését kezdeményező és a jelöltséget vállalók személye is azonos lehet.

3 Lásd: részletesen a 2002. évi országgyűlési beszámolómban írottakat.

4 A választások lebonyolításáért és a választásokkal kapcsolatos jogszabályok megalkotásáért elsődlegesen a Belügyminisztérium viseli kormányzati felelősséget, tehát a BM Országos Választási Iroda munkatársai készítették el az egyeztetés alapjául szolgáló normaszövegeket.

5 A helyi önkormányzati választásokon is van „regisztráció”, sőt a nagykorú magyar állampolgárnak még az önkéntességére vagy a beleegyezésére sincs szükség ahhoz, hogy személyes adatait kezeljék: a választói névjegyzék összeállítására és – egyébként teljesen felesleges – közzétételére a törvény előírása folytán akkor is sor kerül, ha a választópolgár nem is akarja gyakorolni választójogát.

6 A Keretegyezmény előírásai szerint, a kisebbségi közösséghez tartozónak – és itt a tartozó szót külön hangsúlyozni kell – arra nézve van egyéni szabadsága, választási joga, hogy ténylegesen részt vegyen a kisebbségi közösség életében, illetőleg, hogy elvárhassa a társadalomtól, hogy őt ne kezeljék úgy, mint a kisebbséghez tartozó személyt.

7 Támogatja a választási célú „regisztrációt” a cigány, a német, a szlovák, a horvát, a szlovén és a ruszin kisebbség országos önkormányzata.

Szászfalvi László (független képviselő), a Parlament Emberi jogi, kisebbségi és vallásügyi bizottságának elnöke:

„Bizakodó vagyok, de intenzív munkára, egyeztetésre van szükség!”

Az 1993-as törvény megalkotása és parlamenti elfogadása, európai szemmel nézve is, történelmi eseménynek számított, áttörés volt. Minden gyengeségével, hiányosságával együtt. Amit legnagyobb értékének tartok, az, hogy a kisebbségi közösségek jogérvényesítését teszi lehetővé. Ezt kell

megőrizni, tovább erősíteni. Véleményem szerint a törvény a kulturális autonómián túl – ad absurdum –, egyes homogén települések esetében ennél többet is lehetővé tesz.

Új kihívások, új célok keletkeztek, az a kérdés, milyen válaszokat tudunk ezekre adni. Nyilvánvaló, hogy az Európai Unióhoz történt csatlakozással keletkezett alkotmányossági kényszer a törvény módosítását még sürgősebbé teszi. Három mondatban fogalmaznám meg azt, hogy miért kellene minél hamarabb elfogadnunk a Parlamentben a törvény módosítását. Az első és legfontosabb, hogy a kisebbségek saját maguk választhassák meg képviselőiket és szavazhassanak rájuk. A másik, az hogy a már működő kisebbségi önkormányzati rendszert stabilizáljuk, s még nagyobb kompetenciákkal ruházzuk fel. Ebből következik a harmadik megjegyzésem, és ebben konszenzus van, ebben az esetben a választási rendszert szigorítani kell, tehát a kisebbségek saját maguk döntsenek közösségük jövőjéről.

A törvénycsomag módosításának céljait tekintve teljes konszenzus van a pártok és a Bizottság tagjai között. A viták a *hogyan* tekintetében fogalmazódnak meg. Most úgy látszik, hogy a pártok jelenítenek meg különböző véleményeket. Holott, a tizenhárom kisebbséget tekintve, közöttük is vannak különbségek. A pártoknak fontos, hogy a különböző véleményeket figyelembe vegyék, hogy az egyik vagy másik közösség mit mond a csomagról. Azt szeretnénk, ha minél több támogatója lenne a módosításnak. 2002 óta vagyok a Bizottság elnöke, én már akkor azt mondtam, nagyon fontos a módosítás. Van egy időhatár, amikor nem lehet a döntést tovább elodázní, most a politikának azt kell mondania, le kell zárni a vitát, dönteni kell. 2005 tavaszán mindenképpen meg kell születnie a döntéseknek. Akkor a kisebbségek még fel tudnak készülni az új választásokra.

Néhány vitás kérdéstről szeretnék beszélni, amelyek az elmúlt hónapokban fel is erősödtek. Ez a regisztráció, a választói névjegyzék kérdése. Szükség van rá, ha nincs más megoldás, de komoly jogi garanciákkal kell körülbástyázni.

Nem látok más megoldást, ha az alkotmányosság-
nak meg akarunk felelni. Már pedig ez igen fontos.

Azon a véleményen vagyok, ha csoda nem történik és
meg nem jelenik egy új alternatíva, hiszen néhány ki-
sebbség számára a regisztráció történelmi okokból el-
fogadhatatlan, az alkotmányossági próbát ki kell állnia
a törvénymódosításnak.

A területi szint kérdésében árnyaltabban fogalmaz-
nék: szükség lehet területi szintre, de csak akkor, ha a
kompetenciákat, tartalmi feladatokat sokkal konkré-
tabban fogalmazzuk meg. Erre az elkövetkezendő he-
tekben még időt kell szakítanunk.

Harmadjára mondom, de ez a legfontosabb, az *anya-
nyelv* kérdése. Sok szó esett a pénzről, a jogi rendszer-
ről, de sokkal kevesebb az anyanyelvről. Fontos az ok-
tatás, az intézményi rendszer. Ha hozzányúlunk a cso-
maghoz, márpedig ezt évente nem tudjuk megtenni, de
most talán igen, akkor ezzel is foglalkozni kell. Sajnos a
politika, sőt egyes kisebbségi közösségek számára is ez
másodlagossá vált. Pedig, „amiért a harang szól”, a ki-
sebbségi önkormányzati rendszer lényege, tartalma az
anyanyelv kérdésre koncentrálódik. Az elkövetkezen-
dő hetekben, a részletes vitában, a módosító indítvá-
nyokban kellene ezt a kérdést rendezni.

A Bizottság eddig is konstruktívan állt a módosítás
megvalósításához. Mi úgy látjuk, tizenhárom nemzeti-
ségi közösség jövőjéről van szó. Ez nem pártpolitikai
kérdés. Bizakodó vagyok, de türelemre, bölcsességre
és intenzív egyeztetésre lesz szükség az elkövetkezen-
dő hetekben. Meggyőződésem, hogy minden közössé-
get építeni fog a módosítás életbelépése.

**Dr. Mesterházy Attila, az ICSSZEM politikai állam-
titkára:**

**„A Parlament legyen az alkotmányos viták
és a konszenzusos döntés helyszíne.”**

A jó hazai kisebbsé-
gi politika kitágítja a
magyar kormány moz-
gásterét és külpoliti-
kai vonatkozásai is
vannak, hiszen ez hi-
vatkozási alapot te-
remt arra, hogy lehet
úgy is bánni a kiseb-
ségekkel, hogy odafig-
yeljünk rájuk, s ez
bővíteni fogja a moz-
gásterünket. Ezért
mondom azt, s ebben

úgy hiszem teljes egyetértés van a kisebbségi vezetők
között, hogy 2005 tavaszáig le kell zárni a kisebbségi
törvény módosítását.

Két okból szorgalmazom ezt: egyfelől, legyen idő fel-
készülni a 2006-os kisebbségi választásokra, másrészt
pedig azért, mert szeretnénk kivonni a kisebbségi kö-
zösségeket a választást megelőző, ősztől bizonyosan
beinduló politikai kampányból. Ezért lenne fontos
még időben lezárni a kisebbségi törvény módosításá-

nak kérdését. Tehát 2005. június 15-ig, a parlament
nyári ülészakájának utolsó napjáig meg kell hoznunk a
döntést a kisebbségi törvény módosításának – így vagy
úgy – ügyében.

Amikor átvettem a hivatalt, Szabó Vilmos állam-
titkár azt mondta, hogy négypárti konszenzus van, léte-
zik az a legkisebb közös többszörös, amire a módosít-
ást alapozni lehet. Azóta ez a közös kiindulópont
hárompártivá szűkült, mert a Fidesz visszakozott. Né-
meth Zsolt négy pontban fogalmazta meg a Fidesz fenn-
tartásait a törvénymódosítással kapcsolatban. Koráb-
ban ők kezdeményezték például azt, hogy egy EU-
tagország Magyarországon élő állampolgárai részt ve-
hessen a kisebbségi választásokon, ezzel mi is egyetér-
tettünk, most azonban éppen ők akarják ezt az elemet
kivenni a törvénymódosításból.

Mi az ő levelét eljuttattuk az országos önkormány-
zatok elnökeinek, az eddigi egyeztetések jegyzőkönyvé-
vel együtt. *Feltett szándékom, hogy a kisebbségek képviselői és a
sajtó nyilvánosságának bevonásával tartsuk ezeket a megbeszélé-
seket, ill. egyeztetéseket.*

A legérzékenyebb pontja a módosításnak a regisztrá-
ció, azaz a névjegyzék kérdése. A kisebbségek is vitatko-
ztak erről a problémáról, sok érvet lehet felhozni mellette
és ellene is. Világosan látni kell viszont: azzal, hogy Ma-
gyarország tagja lett az Európai Uniónak, elfogadtuk az
Unió joganyagát, ezért módosítani kellett a magyar al-
kotmányt. Az alaptörvény kimondja: *kisebbségi választáson
csak az vehet részt, aki a kisebbségi közösséghez tartozik.* Eddig
nem ez volt a helyzet. Meg kell oldani azt a problémát,
hogyan döntjük el, ki tartozik egy adott kisebbséghez, hi-
szen ezt követeli az alkotmány. Ez *nehéz feladat.*

A mostani választójogi szisztéma szerint tehát már
nem lehet kisebbségi választást tartani, mert azt bárki
megtámadhatja a jelenleg hatályos alkotmány alapján
pl. az Alkotmánybíróságnál.

Kezdeményeztem és Göncz Kinga miniszter asszony
ilyen értelemben írt levelet Kiss Péter kancellária mi-
niszter úrnak, hogy február 21-én folytatódjon a ki-
sebbségi törvény és az ehhez kapcsolódó joganyag
módosításának általános parlamenti vitája. Fontos,
hogy a vita mielőbb elinduljon, elhangozzanak az ér-
vek, és megfogalmazódjanak a konkrét módosító indít-
ványok.

Az MSZP és a kormány kompromisszumra kész: ab-
ban vagyunk érdekeltek, hogy június 15-ig fogadjuk el a
módosítást, alkotmányszerűen, a jogszabályok betar-
tásával, és a kisebbségi közösségek megfelelően tudja-
nak felkészülni a 2006-os választásokra. De nem va-
gyunk hajlandók arra, hogy önös politikai érdekből bár-
ki elszabotálja ennek az ügynek a támogatását. Szeret-
ném visszaterelni a vitát demokratikus mederbe – az
Országgyűlésbe – hogy ott nyújtsák be a módosító in-
dítványokat. Ígérem, hogy ezeket kellő figyelemmel és
konstruktivitással fogjuk megközelíteni, minden olyan
érdemes javaslatot, amely a magyar törvények szerint
befogadható, megfelel az Alkotmánynak és a kisebbsé-
geknek, támogatni fogunk.

H.A.